בס"ד "הדף היומי לתולדותינו"

יום ד', י"ז בטבת תשס"ח (26 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

גירוש קפריסין, 1946-1948 [סיום המאמר, III]

= ...**מורי סמינר רוטנברג** היו קבוצת סטודנטים ומורים צעירים, רובם מהאוניברסיטה העברית, אשר קיימו במחנות הגירוש בית-ספר להשכלת מבוגרים, שלא היה אלא שלוחה של הסמינר על-שם פנחס רוטננרג בחיפה, שהוקם ביוזמתו של מנהלו ברוך רובינשטיין ובסיועו של הג'וינט בקפריסין. סמינר זה פעל ברציפות במשך שנה וחצי, מאמצע 1947 ועד סגירת המחנות בפברואר 1949 . במשך תקופה זו למדו בו כ- 1,800 איש תורה לשמה, כשהוא פתוח בפני מועמדים מכל שדרות הציבור שבמחנה, בלא כל מפתח מפלגתי. שליחי הפלמ"ח היו עם המעפילים לאורך כל תקופת הגירוש בקפריסין. הראשונים היו מפקדי הספינות והמלווים, אשר בתוקף תפקידם נצטוו לצאת לגירוש עם המעפילים ולסייע להם להתארגן במקום החדש.

אלה החלו כבר מן הימים הראשונים להכשיר קבוצות של מעפילים לקראת התגייסותם ל'הגנה' בארץ, ואף הקימו לשם כך מסגרת צבאית מיוחדת במקום, שנודעה בכינויה **'שורות המגינים'**. עם התמסדות המחנות הציב בהם מטה הפלמ"ח משלחת מיוחדת מטעמו, של מפקדים ומדריכים בפיקודו של יהודה דרכסלר, אשר מיסד את 'שורות המגינים' ופתחם לכלל ציבור המעפילים. 'שורות המגינים' התקיימו במחנות שנתיים רצופות. בפרק זמן זה הכשירו קומץ שליחי הפלמ"ח, בעזרת סגל מדריכים מקרב המעפילים שהוכשרו לכך על-ידיהם בתוך מחנות קפריסין, אלפי מעפילים צעירים לקראת עלייתם, וזאת באמצעים מינימאליים. חלק גדול מהם הצליחו להגיע לארץ ונטלו חלק במלחמת הקוממיות. השליחים בקפריסין עשו עבודה חינוכית קשה ואפורה מתוך התנדבות, כאשר הם חולקים את חייהם עם חיי המעפילים ומהווים את חוליית הקישור החיה בין היישוב לבין הגולים. מתוך כך גם מובנת השפעתם הרבה על ציבור המעפילים ומקור סמכותם בחיי המחנה, אף כי איש לא הגדירה הגדרה פורמאלית.

שאלת פינוי מחנות קפריסין והחזרת הגולים ארצה העסיקה את הרשויות הבריטיות למן החלטתם לפנות את כוחותיהם מארץ-ישראל. לשם כך אף הועידו את שתי אוניות המעפילים הגדולות, 'עצמאות' ו'קיבוץ גלויות' ('הפאנים'), והחזיקו אותן במעצר בטלה במימי קפריסין כחצי שנה, על כל ההוצאות הכרוכות בדבר, ובלבד שהיהודים לא ישתמשו בהן למטרות אחרות, ושתהיינה מוכנות לפינוי המעפילים מהאי מיד עם סיום המנדאט בארץ-ישראל ב-15 במאי 1948. על-פי התוכנית הבריטית, היה על ממשלת המושבה קפריסין להחזיר את האוניות לידי הסוכנות היהודית, תמורת התחייבותה של זו לפנות את המעפילים מהאי עד 1 באוגוסט 1948, המועד הסופי של פינוי הכוחות הבריטיים מארץ-ישראל.

ב-11 במאי 1948 , ערב הכרזת המדינה ופלישת צבאות מדינות ערב לארץ-ישראל, חישב בן-גוריון את פוטנציאל כוח-האדם המגויס שניתן להביא ארצה תוך החודש הראשון לכינון המדינה, בחישוב זה היוו המעפילים מקפריסין את חלק הארי, 10,000

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **<u>רביעי</u>**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ד', י"ז בטבת תשס"ח (26 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

מתוך 13,000 . הם היו **העתודה המוכנה** שבהישג יד ובעדיפות ראשונה לעלייה באותו חודש. ב-12 במאי 1948 הכריזה ממשלת קפריסין, כי החל מ-15 במאי יהיו המעפילים העצורים שבמחנות חופשיים לעזוב את האי, וכי הסוכנות היהודית אחראית להעברתם ארצה, ולצורך זה מוחזרות לה שתי האוניות העצורות. **בפועל היו הדברים שונים**.

ההליכים להעברת הרישומים של הבעלות, הסדרת הדגל לאוניות וחיטוין נמשכו קרוב לשבועיים. מלבד הבעיות הנוהליות הללו נוספה החל מ-15 במאי גם בעיה בטחונית של אבטחת כלי-השיט הגדולים הללו בדרכם ארצה ובעת הורדת העולים בחוף. זאת, נוכח איום מצרי מפורש להפציץ את האוניות שישאו עולים מקפריסין. חיל-הים הישראלי הצעיר, שהיה באותם ימים בעצם התהוותו, לא היה בכוחו להעניק הגנה נאותה לאוניות גדולות ואיטיות כאלה. נציגי הסוכנות היהודית פנו לשלטונות הבריטיים בקפריסין ובלונדון וניסו להשיג מהם את הגנת הצי הבריטי לאוניות שיעסקו בהעברת המעפילים מקפריסין ארצה. הם נענו בסירוב מוחלט.

בינתיים חלה התפתחות דראמאטית בארץ-ישראל, עם הכרזת מדינת ישראל ופלישת צבאות מדינות-ערב אליה. כתוצאה משני אירועים אלה, חל מהפך בעמדת ממשלת בריטניה ביחס לפינוי המעפילים שבגיל צבא מקפריסין. על-פי הצעת ההחלטה הבריטית להפסקת-אש בארץ-ישראל מ-27 במאי 1948, שהוגשה למועצת-הביטחון על דעת ארצות-הברית, נקראו הצדדים הלוחמים להתחייב לא להכניס לארץ-ישראל כוחות לוחמים וגברים בגיל צבא. השגרירות הבריטית הבהירה למחלקת המדינה בוושינגטון, כי ההצעה כרוכה בהמשך מעצרם של המעפילים בגיל צבא שבמחנות קפריסין. אף-על-פי שמועצת-הביטחון לא קיבלה סעיף זה כלשונו, אלא אחרי תיקון משמעותי של נציג צרפת, שלפיו לא נאסרה כניסת גברים בגיל צבא לארץ והממשלות הנוגעות בדבר רק נקראו שלא לגייסם ולאמנם בימי הפסקת-האש, החליטה ממשלת בריטניה להעניק לסעיף האמור פירוש שרירותי וחד-צדדי, שנועד לשרת את האינטרסים שלה ושל הערבים, בלי להתחשב כלל בעמדת ממשלת ישראל, ולעכב בכל זאת את שחרור המעפילים בגיל הגיוס מקפריסין. הדבר נעשה עוד בטרם נכנסה הפסקת-האש לתוקפה ולפני שהוקם מנגנון הפיקוח מטעם האו"ם על ביצועה. צעד זה נעשה גם בניגוד להבטחתו של המתווך, הרוזן פולקה ברנאדוט, לשר החוץ משה שרת, כי יהיה מוכן לפקח על העלייה מקפריסין על-פי הכללים הנהוגים לגבי העלייה מארצות אחרות.

ברנאדוט עמד בהבטחתו, ועם כניסת הפסקת-האש לתוקפה, הגיע לקפריסין משקיף מטעם מנגנון הפיקוח של האו"ם, כדי לפקח על העלייה מקפריסין ברוח החלטת מועצת-הביטחון. בשלב זה הודיעו השלטונות הבריטיים במקום למשקיף, כי לגביהם לא החלטת המתווך קובעת, אלא הוראות ממשלת הוד מלכותו, וכי על-פיהן לא יורשו אנשים בגיל צבא לעלות ארצה ממחנות קפריסין. כך הפכו כ-10,000 מעפילים שנחשבו לעולים 'בלתי-ליגאליים' על-פי חוקי ההגירה של המנדאט, שכבר פג תוקפם, ל**שבויי מלחמה של הבריטים**, במלחמה שבריטניה לא היתה צד בה.

[http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=13264]

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל